

Jak przygotować się do rozpoczęcia poszukiwań archiwalnych?

Przed przystąpieniem do poszukiwań archiwalnych **warto zapoznać się z publikacjami** dotyczącymi interesującej nas problematyki.

Dobrze jest zacząć od zapoznania się z tłem historycznym badanej epoki, a następnie konkretnego regionu stanowiącego przedmiot badań, jego przynależnością państwową, administracyjną, kościelną. W tym zakresie pomocą służą biblioteki, które gromadzą m.in. prasę lokalną, publikacje regionalne, monografie dotyczące miejscowości, instytucji i osób z nimi związanych, stare książki telefoniczne i adresowe, słowniki biograficzne pozwalające odnaleźć informacje o konkretnych osobach. Ogromną zaletą większości publikacji jest zawarta w nich bibliografia oraz przypisy, odsyłające do innych wydawnictw, a często nawet do konkretnych materiałów archiwalnych.

W przypadku badań genealogicznych należy zacząć od siebie, tzn. zebrać i uporządkować dokumenty z własnego archiwum domowego (akty urodzenia, chrztu, bierzmowania, konfirmacji, małżeństwa, świadectwa szkolne, legitymacje, dyplomy, dokumenty związane ze służbą wojskową, studiami, zatrudnieniem, akta własności, wycinki z gazet, pamiętniki, kalendarze, modlitewniki, książki z dedykacjami). Zebrane w ten sposób dane można zweryfikować po rozmowach ze starszymi członkami rodziny. Mając dane typu data i miejsce urodzenia, chrztu, ślubu, zgonu lub pogrzebu można prowadzić poszukiwania w urzędach stanu cywilnego, parafiach, archiwach państwowych i kościelnych.

Planując prowadzenie poszukiwań w archiwach, trzeba pamiętać, że materiały archiwalne przechowywane są według zasady przynależności terytorialnej i zespołowej (np. akta z terenu części województwa mazowieckiego, łódzkiego i warmińsko-mazurskiego znajdują się w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy, natomiast akta władz i urzędów centralnych państwa działających na terenie ziem polskich do 1918 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych, a po tym roku w Archiwum Akt Nowych). Dlatego wiedza o tym, kto, kiedy i gdzie wytworzył poszukiwane materiały ogromnie ułatwia kwerendy archiwalne. Pozwala bowiem właściwie określić, w którym archiwum powinny znajdować się potrzebne archiwalia, a tym samym gdzie należy prowadzić poszukiwania.

W tym celu warto **zajrzeć na strony internetowe archiwów**. Najlepiej zacząć od adresu: www.archiwa.gov.pl. Umieszczona na niej zakładka „Archiwa państwowe” (prawy górny róg) umożliwia przejście na stronę z wykazem wszystkich archiwów państwowych, z której można szybko wejść na stronę konkretnego archiwum. Wystarczy tylko kliknąć na jego nazwę i bez wychodzenia z domu uzyskać wiedzę na temat interesującego nas archiwum, ale również zasięgu terytorialnego wszystkich archiwów państwowych w Polsce. Przydatne będą zwłaszcza informacje zawierające dane teleadresowe, charakterystykę zasobu oraz zasady udostępniania materiałów archiwalnych (wszak dobrze jest wiedzieć, w jakie dni i godziny można skorzystać z pracowni naukowej w danym archiwum). Ta sama strona (www.archiwa.gov.pl.) pozwala też poznać bliżej zasób archiwów państwowych. Kliknięcie na zakładkę „Bazy danych” (prawy dolny róg) umożliwia dostęp do czterech baz danych:

- **Spis zespołów archiwalnych SEZAM** — baza danych zawierająca informacje o narodowym zasobie archiwalnym przechowywanym w archiwach państwowych oraz we współpracujących instytucjach krajowych i polonijnych, m.in.: Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Muzeum Narodowym w Warszawie, Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, Polskim Instytucie Naukowym w Nowym Jorku, Instytucie Józefa Piłsudskiego w Londynie, Stowarzyszeniu Weteranów Armii Polskiej w Ameryce i Centralnym Archiwum Polonii w Orchard Lake.
 - **Inwentarze zespołów archiwalnych IZA** — baza danych zawierająca informacje z baz grupujących dane o materiałach archiwalnych, dokumentacji aktowej, technicznej i kartograficznej. W sumie prezentowanych jest prawie 2 400 000 opisanych jednostek archiwalnych, znajdujących się w inwentarzach ponad 24 900 zespołów, co stanowi ponad 28% wszystkich zespołów przechowywanych w archiwach państwowych.
-

- **Księgi metrykalne i stanu cywilnego SEZAM** — baza danych zawierająca informacje o księgach metrykalnych i stanu cywilnego przechowywanych we wszystkich archiwach państwowych (stan na początek 2009 r.), Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie, Archiwum Archidiecezjalnym w Łodzi, Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, Archiwum Diecezjalnym w Płocku, Archiwum Diecezjalnym w Drohiczynie (tylko z dawnej diecezji pińskiej), Archiwum Archidiecezjalnym w Szczecinie, Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu oraz o księgach metrykalnych wyznania mojżeszowego i rzymskokatolickiego przechowywanych w Urzędzie Stanu Cywilnego m. st. Warszawy - Archiwum (tzw. archiwum zabużańskie - stan na 2006 r.). Baza nie zawiera spisu nazwisk występujących w dokumentach bądź informacji o konkretnych osobach.
- **Ewidencja ludności w archiwaliach ELA** — baza danych zawierająca informacje o sporządzonych na różne potrzeby i w różnych celach spisach ludności, we wszystkich ich fizycznych postaciach (ewidencje, wykazy, kartoteki itp.), znajdujących się w materiałach archiwalnych przechowywanych w archiwach państwowych (dane zawierają informacje zebrane w 2009 r.). Baza nie zawiera spisu nazwisk występujących w dokumentach bądź informacji o konkretnych osobach.

Rozpoczynając poszukiwania archiwalne należy pamiętać, że dokumenty wytworzone w minionych stuleciach na terenie dawnych i obecnych ziem polskich spisywano w różnych językach, m.in. łacińskim, niemieckim, rosyjskim, i większość z nich to rękopisy, co naturalnie utrudnia odczytanie zawartych w nich informacji.